

Denna rapport är en sammanställning grundad på Utrikesdepartementets bedömningar. Rapporten gör inte anspråk på att ge en fullständig bild av läget för de mänskliga rättigheterna, demokrati och rättsstatens principer i landet. Information bör också sökas från andra källor.

Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i Tjeckien 2015–2016

I. SAMMANFATTNING

Tjeckien är en parlamentarisk demokrati med regelbundna och fria val, där de mänskliga rättigheterna till stor del garanteras i konstitutionell lagstiftning och i huvudsak respekteras av de dömande och verkställande myndigheterna. Ett antal korruptionsskandaler har medfört ett ökat fokus på korruptionsbekämpning.

Kvinnor är underrepresenterade på beslutsfattande positioner inom politiska församlingar på samtliga nivåer, samt på uppsatta positioner inom näringslivet. Även våld i hemmet är en utmaning.

Den romska minoriteten utsätts för diskriminering och åtnjuter inte sina lagstadgade rättigheter i samma grad som den övriga befolkningen. En tredjedel av romerna i Tjeckien bedöms leva i utanförskap. Ett uppmärksammat problem sedan flera år tillbaka är att romska barn placeras i så kallade skolor avsedda för barn med lättare mentala funktionsnedsättningar. En ny lag trädde i kraft i september 2016 för att börja komma till rätta med problematiken.

Xenofobiska uttryck och demonstrationer riktade mot muslimer har ökat, inklusive från ledande politiker. Kritik har rests mot myndigheternas inlåsning av migranter och flyktingar som passerat Tjeckien på väg mot nordligare europeiska länder.

Sedan juni 2016 tillåts individer i registrerade partnerskap att adoptera barn, efter ett beslut från konstitutionsdomstolen.

II. RÄTTSSTATENS PRINCIPER

En princip för god samhällsstyrning

Rättsväsendets och tillsynsorganens självständighet är skyddad i grundlag. Rättsväsendet består av distriktsdomstolar, regionala domstolar, två högre domstolar, högsta domstolen och författningsdomstolen. Myndigheter respekterar i regel regionala och internationella domstolsbeslut och verkställer domar.

Domare till högsta domstolen och författningsdomstolen utnämns av Tjeckiens president, baserat på förslag från justitieministeriet. Det finns inga uppgifter om fall där ämbetsmän skiljts från sina ämbeten på godtyckliga grunder. Kritik har riktats mot att statsåklagaren inte alltid ges tillräckliga resurser för att utreda anklagelser mot högt uppsatta politiker och i politiskt känsliga fall.

Parlamentet erhåller resurser öronmärkta för övervakning av regeringen, och har goda tillsynsbefogenheter. Ett oberoende revisionskontor granskar användningen av EU-bidrag. Parlamentet granskas av en oberoende ombudsman, som års- och kvartalsvis rapporterar om senatens och deputeradekammarens aktiviteter.

Korruption inom statsförvaltningen, inte minst gällande offentliga upphandlingar, anses av såväl privata som offentliga aktörer vara ett problem i Tjeckien som förekommer även inom rättskipningen och polismyndigheten.

Från 2014 till 2015 ökade antalet korruptionsfall från 116 till 174, enligt inrikesministeriet. Under en korruptionsskandal 2013 greps flera medarbetare till den dåvarande premiärministern och partiledaren för ODS vilket ledde till regeringskris. Under juli 2015 dömdes en tidigare högt uppsatt medlem inom partiet ČSSD samt guvernör för centrala Böhmen, till åtta års fängelse bland annat för att ha manipulerat offentliga upphandlingar och tagit emot mutor. Även om korrupta politiker och tjänstemän ställs inför rätta har domstolarna ibland till följd av brister i lagen svårt att hantera ärendena eller att meddela fällande domar, enligt den tjeckiska, icke-statliga anti-korruptionsorganisationen *Rekonstrukce Statu*. Den nuvarande regeringen har gjort korruptionsbekämpning till en av sina främsta prioriteringar. Sedan 2013 har ett flertal enskilda organisationer samarbetat för att påverka landets

lagstiftning gällande korruption. *Rekonstrukce Statu* anser att en lag om en oberoende statsåklagare borde ha antagits av parlamentet och att regeringen inte gett tillräcklig prioritet åt anti-korruptionsarbetet.

År 2015 låg Tjeckien på plats 37 av 168 i *Transparency International's* index över upplevd korruption.

III. DEMOKRATI

De politiska rättigheterna och de politiska institutionerna

Tjeckien är en parlamentarisk demokrati med en president som statsöverhuvud. Parlamentet, som innehar den lagstiftande makten, består av två kammare; deputeradekammaren och senaten. Regeringen bildas på grundval av representation i deputeradekammaren. Val till deputeradekammaren hålls vart fjärde år. Mandatperioden för senatorer är sex år (val hålls vartannat år för att ersätta en tredjedel av ledamöterna). För att ta plats i parlamentet krävs att ett parti erhåller minst 5 procent av rösterna.

Presidenten väljs av folket för en mandatperiod om 5 år, med maximalt två mandatperioder i följd. Presidenten är överbefälhavare, utser premiärminister och har likt senaten rätt att kräva förnyad behandling av lagförslag i parlamentet. Formellt sett har presidenten framförallt en ceremoniell roll, men nuvarande president Milos Zeman, den första som är folkvald, har i praktiken flitigt använt sin ställning i opinionsskapande syfte.

Alla medborgare över 18 år har rösträtt. Särskilt stöd ges till funktionsnedstatta och allvarligt sjuka för att underlätta röstdeltagande, men det saknas möjligheter att rösta via post. Både internationella och inhemska valobservatörer granskar nationella och regionala val. Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) har observerat ett flertal av Tjeckiens parlamentsval, inklusive det senaste presidentvalet, och har uttryckt förtroende för landets valprocess. I samband med regionalvalen 2014 upptäckte polisen dock röstköp i ett flertal kommuner med hjälp av bevismaterial från lokala anti-korruptionsorganisationer. Samtliga av dessa val ogiltigförklarades.

En lag om öppen partifinansiering röstades igenom av parlamentet under 2016. Lagen gör det möjligt för allmänheten att se hur partier finansieras och

ska motverka politikernas möjligheter att utnyttja statliga medel för egen vinning.

Historiskt sett har partipolitiken dominerats av två stora partier; det socialdemokratiska partiet (ČSSD) och det borgerliga Demokratiska medborgarpartiet (ODS). Den nuvarande regeringen består av en koalition mellan ČSSD, Kristdemokraterna och det relativt nya partiet ANO. ANO grundades 2011 av en av landets rikaste personer, Andrej Babiš, och har snabbt vuxit i popularitet. Många journalister och enskilda organisationer har uttryckt oro över en växande maktcentrering kring Andrej Babiš, som nu är landets vice premiärminister, finansminister och ägare till landets största dagstidningar.

Kvinnor är underrepresenterade på beslutsfattande positioner inom politiska församlingar på samtliga nivåer. Andelen kvinnor i det tjeckiska parlamentet ligger på 20 procent. I Tjeckiens regering är 3 av totalt 17 ministrar kvinnor. Det råder ingen större skillnad mellan kvinnor och män när det gäller valdeltagande.

Landets romska minoritet saknar betydande politisk representation. Inga av de partier som representerar landets cirka 250 000 romer har kommit över parlamentets femprocentsspärr, och romska kandidater saknar adekvat representation i de större partierna såväl i parlamentet som på lokal nivå.

Det civila samhällets utrymme

År 2015 fanns uppskattningsvis 85 000 enskilda organisationer i Tjeckien. De flesta kämpar med svag finansiering och många med låg aktivitetsnivå. Antikorrupsionsorganisationer har spelat en stor roll i den tjeckiska politiken under senare år och bidragit till att fyra nya lagar mot korruption och för ökad transparens har antagits av parlamentet. Flera av kvinnoorganisationerna är relativt nya inom det tjeckiska civilsamhället. *Czech Women's Lobby* (CWL), ett nätverk bestående av 30 organisationer, anses vara en av de mest framträdande aktörerna.

Enligt ombudsmannen förekommer allt oftare angrepp mot enskilda organisationer i media. Även civilsamhälleorganisationen *In Justitia* har rapporterat att hoten mot NGOs och människorättsaktivister har ökat. En civilsamhälleorganisation som verkar för flyktingars rättigheter

vandaliserades år 2016 av demonstranter som kastade brandbomber, så kallade *Molotov Cocktails*, på organisationens lokaler.

IV. MEDBORGERLIGA OCH POLITISKA RÄTTIGHETER

Respekt för rätten till liv, kroppslig integritet och förbud mot tortyr

Tjeckien har i flera år haft problem med att antalet fångar överstiger fängelsernas kapacitet vilket ombudsmannen befarar kan komma att förvärras.

Tjeckien har fått kritik från internationella organisationer för inhuman behandling av patienter inom psykiatrin. Europarådets kommitté för förhindrande av tortyr (CPT) har uttryckt oro över att patienter spärras in samt förekomsten av nätinnehållna sängar som ett verktyg för fasthållning, ofta under omfattande tidsperioder. CPT har även vid upprepade tillfällen kritiserat Tjeckiens användning av kirurgisk kastrering av personer som dömts för sexualbrott. Ett nytt legalt ramverk har antagits, och under senare år inneburit minskat utförandet av proceduren.

Uppgifter gör gällande att Tjeckien har ett i jämförelse med andra europeiska länder högt antal såväl utländska som tjeckiska arbetare som arbetar under slavliknande förhållanden, ofta till följd av att arbetstagarna tvingas återbetala arvoden till så kallade bemanningsföretag.

Människohandel är ett problem i Tjeckien. Landet utpekades i amerikanska utrikesdepartementets årliga rapport om människohandel som ett ursprungs-, transit- och destinationsland för sexhandel med kvinnor och barn från både Tjeckien och utlandet. En stor andel av de identifierade offren är romska kvinnor. År 2015 inledde polisen 18 nya undersökningar i misstänkta fall av människohandel, och antalet personer som åtalades eller dömdes ökade från tidigare år. Under 2015 genomgick polis, arbetsledare och andra myndighetspersoner träning för att kunna förebygga människohandel. Det har dock hävdats att det krävs ett bättre samarbete mellan myndigheter för att komma till rätta med problemen.

Dödsstraff

Dödsstraff är förbjudet enligt lag i Tjeckien.

Rätten till frihet och personlig säkerhet

Godtyckliga frihetsberövanden är förbjudna enligt konstitutionen. Häktningsorder utfärdas av en domare och en misstänkt person ska överlämnas till en domstol inom 24 timmar. Domaren har sedan ytterligare ett dygn på sig att besluta om personen ska hållas frihetsberövad. En person som arresteras utan en häktningsorder får vara anhållen i högst 48 timmar, varefter domstol måste fatta beslut om häktningen inom ett dygn.

Under 2016 har flyktingar och papperslösa låsts in på flyktingförvar under längre perioder.

Människorättsorganisationen *League of Human Rights* (LIGA) anser att den höga graden av institutionalisering inom psykiatri medför att personer frihetsberövas på basis av sin funktionsnedsättning.

Rättssäkerhet

Domstolarna är självständiga och rätten till rättslig prövning föreskrivs enligt lag. Rättegångar sker muntligt och är öppna för allmänheten. En person som ställs inför rättslig prövning betraktas som oskyldig till motsatsen bevisats och har rätt till snabb och detaljerad information om anklagelserna. I brottmål och vissa civilmål förordas rättsligt ombud på statens bekostnad till dem som inte annars har råd. Straffmyndighetsåldern är 15 år.

Straffrihet

Människorättsorganisationer har länge framfört kritik mot att ett oberoende organ för utredning av anmälningar eller klagomål mot medlemmar av poliskåren saknas. Detta anses öka risken för straffrihet. I dagsläget utreds klagomål mot polisen av inrikesministeriet. Ordföranden för Europeiska centret för romers rättigheter (ERRC) har framfört att polisen bör se över sitt agerande i fall där romer är inblandade, motverka förekomsten av fördomar och ägna större uppmärksamhet åt rasistiskt motiverade hatbrott. I oktober 2016 väckte ett dödsfall av en ung romsk man på en pizzeria i Zatec stor upståndelse i media. Enligt vittnen ska den unge mannen ha blivit slagen till döds av fyra män samt en polis. Ingen av de inblandade greps i samband med dödsfallet, och enligt ett uttalande från polismyndigheten ska mannen inte ha avlidit till följd av skador från polisingripandet.

Under 1970-80 och 1990-talet tvångssteriliserades ett stort antal romska kvinnor och det finns även fall av sterilisering utan fullt medgivande under

2000-talet. År 2009 gick regeringen ut med en officiell ursäkt till de utsatta kvinnorna, men finansiell kompensation har inte erbjudits, vilket väckt kritik från ett flertal människorättsorganisationer. Senast i oktober 2015 avslog regeringen ett förslag om att erbjuda offren för tvångssterilisering en kompensation motsvarande 100 000 SEK.

Yttrande-, press- och informationsfrihet, inklusive på internet

Yttrande- och tryckfrihet garanteras i konstitutionen. Begränsningar får göras med hänsyn till den nationella säkerheten, individers rättigheter, folkhälsa eller moral, lagen förbjuder till exempel hets mot folkgrupp. För personer som förnekar förintelsen och ”de kommunistiska folkmorden” föreskriver lagen fängelse mellan sex månader och tre år.

Massmediautbudet är brett och medierna verkar fritt men Tjeckien har sedan 2012 fallit från plats 13 till plats 21 i Reportrar utan gränsers pressfrihetsindex. Det offentligt ägda public-service bolaget CTV driver flera tv-kanaler, och finansieras främst via licenser och reklam. Flera förvärv av nyhetskanaler har under senare år väckt diskussioner om mediernas oberoende och ägarkoncentration. Reportrar utan gränser ser detta som ett potentiellt hot mot landets yttrandefrihet och menar att de nya ägarna använder medier som verktyg för att nå politisk och ekonomisk makt.

Allmänhetens tillgång till allmänna handlingar från statliga myndigheter regleras i lag. Internet är fritt och år 2015 hade 74 procent av hushållen tillgång till internet enligt *Czech Statistical Office*.

Mötes- och föreningsfrihet

Mötes- och föreningsfrihet är grundlagsfäst. För att anordna demonstrationer krävs tillstånd och myndigheter kan begränsa sammankomster som uppmanar till hat, förtryck av andras rättigheter eller som riskerar deltagarnas säkerhet. Enligt lag måste organisationer, föreningar och politiska partier registrera sig hos inrikesministeriet. Organisationer som uppmanar till hat baserat på etnicitet, religion, klasstillhörighet, nationalitet, eller som använder sig av förbjudna symboler, kan förbjudas av domstol eller nekas registrering av inrikesministeriet.

Fackförbunden får enligt lag verka fritt och alla arbetstagare har rätt att ansluta sig till ett fackförbund.

Religions- och övertygelsefrihet

Religionsfrihet garanteras enligt tjeckisk grundlag och varje individ har rätt att byta, motstå och öppet utöva sin trosuppfattning. Skattelättnader och finansiellt stöd erbjuds till registrerade trotssamfund.

Islamofobiska uttryck ökade under 2015, i samband med de ökade flyktingsströmmarna till Europa. Ett flertal protester har hållits mot vad som upplevs vara en ökad islamisering i landet, trots att endast ett fåtal flyktingar tagits emot och den muslimska minoriteten är försvinnande liten på 0,1 procent av befolkningen. Presidenten samt andra politiker har offentligt uttalat sig kritiskt mot islam som religion.

År 2015 rapporterade inrikesministeriet om 47 kriminella antisemitiska incidenter.

V. EKONOMISKA, SOCIALA OCH KULTURELLA RÄTTIGHETER

Rätten till arbete, rättvisa arbetsvillkor och relaterade frågor

Tjeckien har ratificerat Internationella arbetsorganisationens (ILO) åtta centrala konventioner. Diskriminering på basis av kön, ålder, sexuell läggning, religion, funktionsnedsättning, etnicitet samt medlemskap i politiska partier och fackförbund är otillåtet på arbetsmarknaden enligt tjeckisk lag. Enligt den statliga byrån för inspektioner av arbetsplatser (SBLI) var de vanligaste diskrimineringsbrotten år 2014 åsidosättande av kravet att anställa ett visst antal personer med funktionsnedsättning, diskriminering på basis av kön och ålder samt publiceringen av diskriminerande arbetsannonser.

Arbetslösheten är bland de lägsta i Europa på cirka fem procent, även om stora regionala skillnader föreligger. Arbetslösheten är som störst i de nordvästra regionerna, där den ligger på 8 procent och den är betydligt högre i den romska befolkningsgruppen. FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter (OHCHR) har uttryckt oro gällande den höga arbetslösheten bland landets romer, särskilt bland kvinnor och ungdomar. Regeringens åtgärder för att förbättra romers situation på arbetsmarknaden anses inte vara tillräckligt effektiva, och saknar såväl finansiering som samordning mellan relevanta myndigheter.

Fler kvinnor än män är arbetslösa eller undersysselsatta. Enligt tjeckisk lag har nyblivna föräldrar rätt till tre års föräldraledighet samt att sedan återvända till sin arbetsplats. Så gott som endast kvinnor utnyttjar dock föräldraledigheten. Barnomsorgen för barn under tre år är sparsamt utbyggd. Endast hälften av de kvinnor som tagit föräldraledigt återvänder till sina ursprungliga arbeten. Dessa förhållanden bidrar till löneskillnaden mellan män och kvinnor som uppgår till 22 procent till kvinnornas nackdel.

Minimilönen i Tjeckien har ökat det senaste året och uppgick till motsvarande cirka 3 800 SEK år 2016. Det tjeckiska ministeriet för arbete och sociala frågor fastslog att fattigdomsgränsen år 2013 för en ensamlevande motsvarande 1 194 SEK och gränsen för existensminimum var motsvarande 770 SEK. De tjeckiska fackförbundens inflytande är förhållandevis svagt i förhandlingarna om minimilönen. Statistik från OECD visar att runt 20 procent av arbetstagarna är fackligt anslutna. Enligt OECD:s undersökningar rankas Tjeckien högt när det gäller balans mellan fritid och arbetsliv. I snitt arbetade tjeckerna 37 timmar i veckan under 2014. Det förekommer dock uppgifter om att personer arbetar under slavlikande förhållanden, genom så kallat skuldsloveri, inom byggnads, jordbruks, tillverknings och servicesektorn, samt att utländska arbetstagare får betala en agent för sin anställning och sedan arbeta av skulden.

Rätten till bästa uppnåeliga hälsa

Alla medborgare har rätt till grundläggande sjukvård utan diskriminering. Sjukförsäkringssystemet bygger på allmän täckning, och finansieras främst genom obligatoriska försäkringar i statliga eller privata försäkringsbolag, men också över den statliga budgeten. Medellivslängden har höjts kontinuerligt sedan 1989 och var 78.8 år under 2014. Statistik över folkhälsan visar på ojämlikhet mellan romer och den övriga befolkningen. Romers livslängd är ca 10 år kortare och barnadödligheten är dubbelt så hög. De bakomliggande orsakerna är främst socioekonomiska; fattigdom, dåliga bostadsförhållanden och sämre tillgång till vård.

Preventivmedel förskrivs av gynekolog och tillgången anses vara god. År 2015 använde över en miljon tjeckiska kvinnor hormonella preventivmedel. Sexualundervisningen är obligatorisk i tjeckiska skolor och börjar från andra klass i grundskolan. I Tjeckien tillåts abort fram till vecka 12, efter kvinnans skriftliga begäran och gynekologs godkännande, om aborten inte äventyrar kvinnans hälsa. Abort tillåts fram till vecka 24 om det finns särskilda

hälsoskäl, fosterskador eller om en våldtäkt föranlett graviditeten. Generellt sett finns det ett brett stöd hos allmänheten för rätten till fri abort och frågan om samvetsfrihet kopplat till abort har inte aktualiserats i debatten. Enligt officiell statistik har antalet legala aborter sjunkit drastiskt från år 1990 till 20 403 aborter år 2015 enligt *Czech Statistical Office*. År 2015 var mödradödligheten 4 per 100 000 födselar.

Rätten till utbildning

Rätten till utbildning garanteras i konstitutionen, och utbildning är kostnadsfri upp till och med universitetsnivå och gäller alla utan diskriminering. Kostnader för skolböcker och andra läromedel täcks av staten.

Diskriminering och segregering av romska barn inom grundskolan har länge varit ett utbrett problem, trots upprepade kritik från människorättsorganisationer och internationella organ. *Amnesty International* noterar att diskrimineringen huvudsakligen tar sig uttryck i tre olika former. Det rör sig dels om en överrepresentation av romer inom så kallade praktiska skolor som främst är till för barn med lindrig psykisk funktionsnedsättning. En tredjedel av eleverna i dessa skolor är av romskt ursprung trots att romer endast utgör mellan 2 till 3 procent av landets befolkning. Det förekommer även en allmän segregering av romer inom grundskolan då romska barn placeras i särskilda klasser eller byggnader, ofta med undermålig undervisning och sämre faciliteter. Därtill förekommer rasistisk mobbning och utfrysning från icke-romska elever samt fall av öppen fördomsfullhet bland lärare. Under september 2014 inledde EU-kommissionen ett överträdelseförfarande mot Tjeckien om överrepresentationen av romska barn i praktiska skolor. Sedan dess har regeringen drivit igenom ett flertal reformer för att integrera romska barn i det tjeckiska skolsystemet och motarbeta den diskriminerande behandlingen. I samband med att en ny skollag trädde i kraft september 2016 avskaffades de praktiska skolorna. Endast barn med betydande mentala funktionsnedsättningar tillåts placeras i någon av landets 10 specialskolor där lärare och faciliteter är särskilt anpassade efter barnens behov. Barn med särskilda utbildningsbehov ska inkluderas i det allmänna skolsystemet, med hjälp av lärarassistenter och utökade läromedel. Än har det nya systemet inte slagit igenom fullt ut.

Undervisning om mänskliga rättigheter ingår i den nationella läroplanen för elever inom grundskolan.

Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard

Tjeckien ligger på plats 28 i UNDP:s index för mänsklig utveckling i världens länder, och rankas därmed bland de länder som har bäst ekonomisk och social levnadsstandard. Samtidigt uppskattas cirka en tredjedel av landets romer leva i socialt utsatta områden med undermålig boendestandard och begränsad tillgång till grundläggande samhällstjänster såsom sjukvård och utbildning. Den ekonomiska ojämlikheten är relativt låg i landet enligt OECD, även om regionala skillnader förekommer. Nordvästra Tjeckien och Mähren-Schlesien utpekas som de mest utsatta regionerna, där fattigdomen och arbetslösheten är mer utbredd i jämförelse med resten av landet.

VI. RÄTTEN ATT INTE UTSÄTTAS FÖR DISKRIMINERING

Kvinnors åtnjutande av mänskliga rättigheter

Jämställdhet mellan könen garanteras i konstitutionen och alla som blivit utsatta för diskriminering på grund av kön kan vända sig till landets ombudsman. Det finns även ett permanent råd som ger regeringen rekommendationer i jämställdhetsfrågor. Kvinnor är dock underrepresenterade på beslutsfattande positioner inom politiska församlingar på samtliga nivåer. Vidare präglas arbetsmarknaden av en horisontell och vertikal segregering, där kvinnor främst arbetar inom vissa specifika sektorer och är underrepresenterade på högre positioner. År 2015 hade 83 procent av männen anställning i jämförelse med 66 procent av kvinnorna, enligt uppgifter från Eurostat. Kvinnor tjänar i genomsnitt 78 procent av det män tjänar och en övervägande majoritet av dem som arbetar deltid är kvinnor. Upp till och med högskolans grundnivå är skillnaden mellan könen i princip obefintlig, men på forskarnivå dominerar männen.

I en undersökning av den nationella organisationen *proFem* år 2012, omfattande 3 000 respondenter, uppges cirka 40 procent av de tjeckiska kvinnorna ha utsatts för våld av sin partner. Flera lagändringar har gjorts för att stärka skyddet mot våld i hemmet och det särskilda jämställdhetsrådet har arbetat med en nationell handlingsplan för förebyggande av våld i hemmet. Våldtäkt har en straffpåföljd från två år upp till femton års fängelse och våldtäkt inom äktenskapet är kriminaliserat. År 2015 anmäldes 2 256 fall av

sexuellt ofredande och 1 638 brott blev uppklarade. Polisen utbildas nu i att hantera brott med sexuellt våld.

Barnets rättigheter

Socialt och juridiskt skydd erbjuds enligt lag till alla barn i Tjeckien, oavsett deras nationalitet. Barnaga är tillåtet enligt tjeckisk lag och äga används av många föräldrar som bestraffning, men förbjuds inom förskola, skola och ungdomsanstalter. Efter ett besök på *Bela-Jezova*, ett av landets flyktingförvar, riktade ombudsmannen skarp kritik mot de förhållanden flyktingbarnen levde under och nämnde specifikt att anläggningen misslyckades med att leva upp till flera av barnkonventionens krav.

Till följd av den diskriminering som förekommer inom till exempel vården och utbildningsväsendet riskerar romska barn mer ofta att fara illa. Att romska och tjeckiska barn segregeras i det tjeckiska utbildningssystemet är fortsatt vanligt förekommande och andelen barn från den romska minoriteten som omhändertagits av statliga institutioner är hög.

Lagen förbjuder sexuellt utnyttjande av barn och innehav, produktion och distribuering av barnpornografi, men barnprostitution förekommer.

Rättigheter för personer som tillhör nationella, etniska, språkliga och religiösa minoriteter samt urfolk

Det finns fjorton officiellt erkända etniska minoriteter i Tjeckien. Samtliga representeras i rådet för nationella minoriteter. Den judiska minoriteten klassas som religiös minoritet och är rådets permanenta ordförande. Tjeckiska är det enda officiella språket men i vissa delar av landet talas flera språk så som slovakiska, tyska, polska och romani. Det finns ingen av statsmakten sanktionerad diskriminering och lagen garanterar lika rättigheter för samtliga medborgare. Den romska befolkningsgruppen i Tjeckien uppgår enligt olika uppskattningar till mellan 150 000 och 300 000 personer. Tjeckien och tidigare Tjeckoslovakien har vid upprepade tillfällen fått kritik för diskriminering av romer från en rad internationella och inhemska institutioner och organisationer som arbetar med mänskliga rättigheter.

Romer är i oproportionerligt hög grad drabbade av fattigdom, arbetslöshet och svårigheter på arbets- och bostadsmarknaden. En tredjedel av den romska minoriteten uppskattas leva i socialt utsatta områden; övergivna hus, kvarter och byar med undermåliga levnadsförhållanden. Romer diskrimineras

också ofta inom vård och utbildning. De romska kvinnor som under -70 och -90-talet utsatts för tvångsteriliseringar har fått en officiell ursäkt av regeringen, men ingen kompensation eller skadestånd. Få av landets romer är integrerade i det politiska och offentliga livet. Det fanns inga romska parlamentariker, ministrar eller domare i högsta domstolen 2015. Romska politiska partier har ställt upp i nationella och regionala val, men utan att nå några större framgångar. Tjeckien har ett särskilt råd med ansvar för romers rättigheter som leds av en kommissionär. Enligt en opinionsundersökning hösten 2015, som utfördes på uppdrag av inrikesministeriet, uppgavs 4 av 5 respondenter ha en negativ inställning till romer och endast 4 procent uppgavs ha en positiv inställning.

Enligt Europeiska kommissionen mot rasism and intolerans (ECRI) är romer och utomeuropeiska invandrare de vanligaste offren för hets mot folkgrupp, och muslimer utsätts för ökad islamofobi. Xenofobiska uttryck ökade under 2015 inklusive uttalanden från ledande politiker.

Diskriminering på grund av sexuell läggning eller könsidentitet

Diskriminering på basis av sexuell läggning är förbjuden enligt lag och samkönade par kan ingå i registrerade partnerskap. Sedan juni 2016 efter ett beslut från Konstitutionsdomstolen är det möjligt för individer i registrerade partnerskap att adoptera barn. Beslutet öppnar dock inte upp möjligheten för samkönade par att adoptera tillsammans. Samkönade äktenskap tillåts inte, även om en knapp majoritet - 51 procent - var för en legalisering enligt en undersökning av *Public Opinion Research Centre* (CVVM) i juli 2016.

Enligt en undersökning gjord av människorättsorganisationen *Pro Fair Play* uppskattas 14 procent av landets HBTQ-personer ha rapporterat om diskriminering och trakasserier under första halvan av år 2015. Regeringen för ingen statistik över våld mot HBTQ-personer. Den tjeckiska lagstiftningen avseende hatbrott har inga referenser till sexuell läggning eller könsidentitet och homofobiska eller transfobiska motiv utgör inte grund för förhöjt straffvärde.

Flyktingars och migranternas rättigheter

Tjeckien ger flyktingar rätt till asyl i landet enligt lag och regeringen samarbetar med FN:s flyktingkommissarie (UNCHR) och andra humanitära organisationer för att stödja flyktingar. Asylprocessen administreras av inrikesministeriet som första instans. Antalet asylsökande ökade i samband

med de ökade flyktingströmmarna från Mellanöstern. Under 2015 sökte 1 525 personer asyl i Tjeckien, varav 71 personer beviljades uppehållstillstånd. Regeringen för en restriktiv flyktingpolitik och motsätter sig EU:s omfördelning av asylsökande.

OHCHR samt ett flertal enskilda organisationer har riktat kritik mot Tjeckien för att låsa in flyktingar som försökt migrera till europeiska länder längre norr ut. Flyktingar och migranter som saknat dokument har suttit inlåsta under längre perioder, ibland upp till 90 dagar och rapporteras ha levt under bristfälliga levnadsförhållanden samt blivit utsatta för degraderande behandling.

Under de senaste två åren har antalet demonstrationer mot muslimer ökat. Av det totala antalet brott relaterade till politisk extremism 2015 (som var 88) var 64 relaterade till antiislamska uttryck. Grupper som riktar sig mot islam har bildats, så som ”Blocket mot Islam” och ”Vi vill inte ha islam i Tjeckien”. År 2016 iscensatte den senare gruppen en fejkad Daesh attack vid Gamla stans torg i Prag för att skapa uppmärksamhet. Moskén i Brno vandaliserades i augusti 2016. Flera ledande politiker har i samband med de senaste två årens flyktingdebatt fällt xenofobiska kommentarer riktade mot muslimer.

Utländska, lågkvalificerade arbetare tvingas ofta gå via bemanningsföretag för att hitta och behålla arbete. Det har rapporterats om fall där bemanningsföretagen utnyttjar migrantarbetarnas svagare position och behåller en stor del av arbetstagarens lön, vilket resulterat i förekomsten av arbetare som mottar löner under miniminivån, samt arbetar övertid utan skälig ersättning. Flera av dessa fall rör medborgare från Ukraina och har ägt rum inom jordbruks- och infrastrukturektorn.

Rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Lagen förbjuder diskriminering av personer med funktionsnedsättning på arbetsmarknaden, inom utbildningsväsendet och i tillgången till offentliga tjänster. Tjeckien har ett statligt råd för personer med funktionsnedsättning med uppgift att belysa problem som funktionsnedsatta möter och arbeta fram förslag på åtgärder. Tjeckien har haft en rad nationella handlingsplaner för att förbättra villkoren för personer med funktionsnedsättning varav den senaste antogs år 2015 och sträcker sig till år 2020. Trots detta är

sysselsättningsgraden hos personer med funktionsnedsättning betydligt lägre än genomsnittet.

Under september 2016 trädde en ny lagstiftning i kraft som avskaffar de så kallade ”praktiska skolorna”, skolor för barn med lättare funktionsnedsättning. Den nya lagen innebär att endast barn med signifikanta mentala funktionsnedsättningar placeras i särskolor där lärare och faciliteter är särskilt anpassade efter barnens behov. Barn med lättare funktionsnedsättningar skall i första hand integreras in i det allmänna skolsystemet med hjälp av särskilt stöd i form av utökade läromedel och assistenter.

Framkomligheten för rullstolsbundna på gator och torg är undermålig i Tjeckien. Enligt lag är nu skolor, sjukhus, kliniker och andra offentliga platser och transportmedel skyldiga att anpassa sina utrymmen för människor med olika funktionshinder vid ny- eller ombyggen.

Ratifikationsläget avseende centrala konventioner om mänskliga rättigheter

Konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter, *International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR)* ratificerades år 1993. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt och det fakultativa protokollet om avskaffandet av dödsstraffet ratificerades år 1993 respektive år 2004.

Konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, *International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (ICESCR)* ratificerades år 1993. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt har inte undertecknats.

Konventionen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering, *International Convention on the Elimination of all forms of Racial Discrimination (ICERD)* ratificerades år 1993.

Konventionen om avskaffandet av alla former av diskriminering mot kvinnor, *Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women (CEDAW)* ratificerades år 1993. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt ratificerades år 2001.

Konventionen mot tortyr, *Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CAT)* ratificerades år 1993. Det fakultativa protokollet om förebyggande av tortyr ratificerades år 2006.

Konventionen om barnets rättigheter, *Convention on the Rights of the Child (CRC)* ratificerades år 1993. Det tillhörande protokollet om barns indragning i väpnade konflikter ratificerades år 2001. Det tillhörande protokollet om handel med barn, barnprostitution och barnpornografi ratificerades år 2013.

Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, *Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD)* ratificerades år 2008.

Konventionen mot påtvingade försvinnanden, *International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearances (ICED)* undertecknades år 2016.

Flyktingkonventionen, *Convention Relating to the Status of Refugees (Refugee Convention)* och det tillhörande protokollet ratificerades år 1993.

Romstadgan för internationella brottmålsdomstolen, *Rome Statute of the International Criminal Court (ICC)* ratificerades år 2009.

Regionala instrument

Europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna, *The Convention for the*

Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (ECHR) ratificerades år 1993.

Ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter, *Framework Convention for the protection of National Minorities*, ratificerades år 1998.

Europeiska stadgan om landsdel- eller minoritetsspråk, *European Charter for Regional or Minority Languages*, ratificerades år 2007.

Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet, *Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence*, undertecknades år 2016.

Europarådets straffrättsliga konvention om korruption, *Criminal Law Convention on Corruption*, ratificerades år 2002.